

”Det sitter inte i kläderna”

Genuskonsulten Carol Le Duc om situationen för kvinnorna

– Framsteg för afghanska kvinnor har aldrig skett utan bakslag. Därför är det farligt att gå för fort fram, varnar Carol Le Duc, genuskonsult i Afghanistan och tidigare anställd som genussamordnare på SAK.

TEXT: BÖRJE ALMQVIST

BILD: SARAH FANE, AFGHAN CONNECTION

Två gånger under 1900-talet blev det bakslag. Första gången var 1929, när kung Amanullah genomförde snabba reformer, och det blev uppror. Andra gången var 1978-79 när kommunisterna gjorde detsamma med uppror över hela landet och en sovjetisk invasion som slutresultat. Det är dessa bakslag som kvinnorna lever med än i dag.

Under sina 15 år i regionen och ett omfattande arbete med afghanska

kvinnors rättigheter är Carol Le Duc en av de mest erfarna på genus- och jämställdhetsfrågor i Afghanistan. Hon ser både faror och möjligheter när det gäller att förbättra de afghanska kvinnornas liv och chanser att överleva.

– I dag finns det en enorm potential för att nå ut till afghanska kvinnor eftersom fler kvinnor arbetar i det offentliga livet än tidigare. Många arbetar åt biståndsorganisationer. De når ut till andra afghanska kvinnor och det pågår ett nätverksbyggande, säger hon.

Även under talibantiden arbetade majoriteten av kvinnorna mycket hårt, ofta för hårt, i hemmet och i det icke-mekaniserade jordbruket. Det hårda arbetet och de ständiga graviditeterna de första tio åren efter giftermålet går hårt åt hälsan. 40 procent av flickorna gifter sig före 16 års ålder. Det gör att det finns akuta

problem som måste tas tag i för att bokstavligt talat rädda livet på tiotusentals afghanska kvinnor.

– Vi måste sätta stopp för den utbredda mödradödligheten. De afghanska kvinnorna kommer i huvudsak att vara mödrar under en lång tid framöver. Därför måste vi inrikta oss på att förbättra kvinnors hälsa och utbildningsmöjligheter.

Medelklassen tar ton

Enligt Unicef dör i Afghansistan 1 900 kvinnor per 100 000 graviditeter i födlorelaterade sjukdomar. I Sverige är samma siffra fem på lika många graviditeter. Av barnen i åldern sju till tretton år går drygt hälften i skolan. 34 procent är flickor och tre fjärdedelar av dem uppskattas ha lämnat skolan före femte klass.

– I dag är det fler medelklass-

kvinnor som har anställning än tidigare, då överklasskvinnor utgjorde en stor del av de anställda kvinnorna. Dagens yrkeskvinnor har valt att arbeta och är i bättre samklang med landsbygdskvinnorna än yrkesverksamma kvinnor var tidigare. De har goda möjligheter att nå ut till dem, säger Carol Le Duc.

Hon anser att de internationella donatorerna tillbringar för mycket tid i den afghanska huvudstaden.

– Kabul har aldrig varit ett bra genomsnitt för landet Afghanistan. Man riskerar att gå för långt och för fort fram i jämförelse med resten av landet. Vi kan aldrig utgå ifrån att Kabul blir en modell för någon annan del av landet eller att utvecklingen blir likformad. Skillnaderna mellan stad och land är för stora, menar Le Duc.

Dessutom, menar hon, är många av beslutsfattarna inte representativa för befolkningen.

– Vi måste vara medvetna om att det till stor del är krigsherrar och kriminella, inräknat en del kvinnor som sitter vid makten. Många av dem är strängt konservativa.

Men de konservativa tror hon kan påverkas och förändras.

– Det har skett en del förändringar i människors attityder sedan talibanerna försvann från makten. Ett exempel; när den unga parlamentarikern Sabrina Saqeb hade transportproblem fick hon bilskjuts av en före detta taliban. Till historien hör också att Saqeb valdes in i parlamentet för hennes utseendes skull och inte för hennes politiska program.

För att kunna gå framåt behövs en strategi, betonar Carol Le Duc.

– Vi måste ha en agenda som männen kan acceptera, samtidigt som den måste innehålla det kvinnorna vill ha och som är möjlig att genomföra på lång sikt. Den måste vara praktisk och inte dogmatisk och inte göra så att männen känner sig hotade. Ett problem är det svaga ledarskapet från president Karzai. När talade han

å kvinnornas vägnar senast? Varför hålls hans fru, som är läkare, i avskildhet? Hon kunde vara ett exempel för kvinnorna. Han borde tillåta henne att genomföra kampanjer och att arbeta med sociala frågor. Före finansministern Ashraf Ghanis fru var aktiv i samhället, så varför kan inte Karzais fru vara det, undrar Carol Le Duc.

”Fel döma folk efter kläder”

Hon poängterar att det finns ministerar som försöker genomföra förbättringar, men...

– Initiativet måste komma från toppen, från presidenten. Inget land kan utvecklas utan kvinnors medverkan.

För de utläningar som arbetar med genusfrågor i Afghanistan gäller det att vara vaksam på vad de egentligen ser.

– Vi får inte låta oss luras av det yttre och döma folk efter kläderna.

Några av de män som klär sig västerländskt och har rakat av sig skägget är de värsta hustrumiss-handlarna. Däremot visade sig en hälsodirektör, som ser ut som en

taliban, vara den mest genussensitiva man jag någonsin träffat. Han arbetar hårt för att få fram kvinnliga läkare och har lyckats anställa sex stycken. Det är män som han vi ska stödja och hjälpa framåt, fortsätter Carol Le Duc.

Även kvinnors klädsel brukar få västerlänningar att dra snabba slutsatser.

– Det är samma sak med kvinnorna. Bland de bästa och mest professionella kvinnliga afghanska anställda på SAK är det flera som klär sig i burka.

För att förbättra kvinnornas situation har det inrättats ett kvinnoministerium i Kabul med avdelningar i de flesta provinser.

– Kvinnoministeriet saknar kapacitet och föreslår bara en massa småskaliga projekt för att få bidrag, vilket inte stämmer med de statliga direktiven. Ministeriet har hamnat under Unifem (FN:s utvecklings-

fond för kvinnor) och de flesta höga tjänstemän på ministeriet får extra lön (drygt 2 000 kronor) av Unifem under projektiden. De ska inte genomföra projekt. Det ska arbeta med policy, vara ett samordnande ministerium för att jämställdhet ska genomsyra myndigheternas arbete, arbeta med lobbyverksamhet för kvinnor, ge teknisk rådgivning och rekommendationer, ha en stödjande funktion, samt instruera och övervaka de andra miniserierna, säger Carol Le Duc.

Men hon anser att det inte är ministeriets fel att de inte arbetar med det de ska.

– Det är FN-organen UNDP (FN:s utvecklingsprogram) och Unifem som missleder ministeriet så att de håller på med yrkesutbildning som sömnad, mattvävning och lärarutbildning, bedriver kampanjer mot kvinnovåld och ger hälsouppläsning. Många av de kvinnliga parlamentarikerna menar att det inte finns något behov av ett kvinnoministerium.

Det har även tidigare riktats kritik mot donatorernas förtjusning i att satsa på att utbilda fler kvinnliga mattväverskor och att yrkesutbilda kvinnor inom broderi. Kvinnliga mattväverskor och broderikunniga är ingen bristvara. Det har undrats över om det verkligen är det som väst anser afghanska kvinnor är mest lämpade för? Carol Le Duc. anser att aktörerna i jämställdhetsarbetet bara tänker i projekt och saknar en strategi som passar ihop med vad regeringen har beslutat om.

Men det finns glädjeämnen

– Ministerierna måste ha kvinnor på topposter. Dessvärre har det varit motsatta trender. Den tidigare kvinnoministern, Massoda Jalal sparkade tolv kvinnor och ersatte dem med män. Men vi ska inte glömma bort att Afghanistan i dag har fått ett parlament med 68 kvinnor, men de behöver stöd för att kunna arbeta aktivt. Det ger kvinnorna en viss legitimitet att gå framåt, berättar Le Duc.

Så trots brister och dåligt ledarskap ser Carol Le Duc små framsteg – framsteg som är värda att bygga vidare på. ■

” Det har skett en del förändringar i människors attityder sedan talibanerna försvann från makten.